

DEMOKRATICKÁ MONARCHIE, NEDEMOKRATICKÁ REPUBLIKA? KONTINUITY A ZLOMY MEZI MONARCHIÍ A REPUBLIKOU VE STŘEDNÍ EVROPĚ

Ivan Puš¹

Ve dnech 12.–13. 4. 2018 se v Olomouci uskutečnila konference spolupřádaná Stálou konferencí českých a rakouských historiků ke společnému kulturnímu dědictví a Filozofickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR, v. v. i. a Institutem für Neuzeit- und Zeitgeschichtsforschung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Stoleté výročí od roku 1918, pro habsburskou monarchii a v ní žijící národnostní, etnické a sociální skupiny zlomového roku, poskytlo vhodnou příležitost k diskuzi a zamyšlení se nad dějinami posledních dekad daného území před první světovou válkou a po ní. Pět jednacích bloků bylo naplněno konferenčními příspěvky předních českých a rakouských historiků. Během dvacetiminutových referátů zazněla témata, jejichž autoři představili shrnujícím způsobem výsledky dlouholetých projektů uplynulých dekad i zcela nové výsledky výzkumu posledních let. Na konferenci zazněla téměř všechna zásadní témata historického výzkumu. Jednací jazykem konference byl německý a anglický jazyk. Jednotlivé příspěvky byly věnovány politickým, sociálním, hospodářským a kulturním aspektům vývoje zemí středovýchodní Evropy za monarchie a v éře obou prvních republik.

První blok věnovaný parlamentarismu otevřel Christopher Brennan příspěvkem s názvem *The Uninterrupted Crisis: Austrian Parliamentarism in the former Monarchy and in the new Republic*, v němž hovořil mimo jiné o každodenním fungování parlamentu v posledních válečných letech, o Manifestu císaře Karla I. z 16. října 1918, nebezpečí komunismu v Německém Rakousku a o Habsburském zákonu z 3. dubna 1919. V dalších příspěvcích prvního bloku byl prezentován systém parlamentních stran a politických táborů, levicový radikalismus a vztah státu a církve.

V dalším bloku se přítomní zaměřili na problematiku proměny národních identit.

Pavel Kladiwa představil metodologické přístupy a výsledky nejnovějšího výzkumu národnostních statistik – sčítacích operátů, jimž se tým ostravských historiků věnoval v posledních letech. Navázali tak částečně na výzkum ra-

¹ Autor příspěvku je doktorandem Katedry historie FF UP v Olomouci.

kouského diplomata a historika Emila Brixeho, jenž se zabýval fenoménem obcovací řeči v Rakousku-Uhersku. Způsobu vnímání identit se rovněž týkal následující příspěvek. Kristina Kaiserová hovořila o Němcích v českých zemích kolem roku 1918, o jejich politické a kulturní orientaci. V rámci něj zmínila mimo jiné také nepokoje v regionu Deutschböhmen a v moravských městech v březnu 1919. Ivo Barteček přehledově nastínil migraci česky hovořícího obyvatelstva do Vídně a život této početné komunity v průběhu uplynulých tří staletí.

V následujícím bloku, tematicky souvisejícím, pohlíželi účastníci konference na občanskou společnost před rokem 1918 a po něm. Mikuláš Zvánovec prezentoval svůj dizertační projekt, v němž řeší činnost obranných a školských spolků v Čechách. Dále v rámci posledního bloku prvního dne konferenčního jednání zaznělo sociologicky pojaté téma výzkumu české společnosti v letech 1848–2018 a dále příspěvek k dějinám sportu v českých zemích a v Rakousku, v němž Martin Pelc zmínil kromě geneze prvních profesionálních týmů a přehledu výsledků soutěží rovněž osobnost Huga Meisla, iniciátora profesionalismu ve fotbale, a Josefa Bicana, slavného fotbalového hráče SK Rapidu Wien a SK Slavia Praha.

Druhý den konference byl naplněn příspěvky a diskusemi ke korporacím a korporativistickým prvkům společností Rakouska-Uherska, Československa a Rakouska. Peter Becker představil komplikovanou cestu přerodu velmi rozsáhlého rakousko-uherského úřednického aparátu v orgán nového rakouského státu. Tuto činnost koordinovalo Komitee für Staatsbedienstetenangelegenheiten, jež posuzovalo kandidáty nejen na základě uvedeného obcovací řeči dle sčítání obyvatelstva z roku 1910, ale také podle milieu, formujícího posuzovanou osobu. Součástí bloku byly rovněž příspěvky k problematice sociální politiky a k činnosti hospodářských společenství.

Závěrečný blok jednání byl věnován proměně katolické církve a hledání její cesty po roce 1918, komparativnímu pohledu na ústavu z roku 1867 a spolkovou ústavu z roku 1920 a postavení ústavních orgánů v Rakousku. Jiří Hanuš přednesl závěrečný příspěvek *Did we demolish Austria-Hungary? Historic, historiographic, or political question?* V něm uvedl významné události posledních let a měsíců monarchie, jež vedly k jejímu zániku, zdůraznil ideologické konstrukty první republiky směrem k monarchii a zamyslel se nad způsobem vnímání obou státních celků v předchozích dekadách a dnes. Mimo jiné vyzdvihl sborník *Naše živá a mrtvá minulost* z roku 1968.² Konferenci uzavřel závěrečným slovem Luboš Velek.

² GRAUS, František (ed.): *Naše živá i mrtvá minulost. 8 esejí o českých dějinách*. Praha 1968.

Organizaci konference a její průběh lze hodnotit jako velmi vydařené a úspěšné. Diskuze po jednotlivých blocích byly pozitivní a přinesly podněty k dalšímu výzkumu. Z jednání bude vydán konferenční sborník autorů jednotlivých příspěvků.

Mgr. Ivan Puš
Josefa Kotase 1183/9
700 30 Ostrava
Česká republika
e-mail: ivan.pus.ip@gmail.com